

Sinemada Oksimoron

Oxymoron in Cinema

Ebru YAYLAÇIĞEĞİ¹

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye. ebrycicegi@gmail.com
(Sorumlu Yazar-Corresponding Author))

Dilek ERENOĞLU ATAİZİ²

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eskişehir, Türkiye. dilekerenoglu@gmail.com

Description: This article is produced from the thesis titled "Oxymoron in Movie Names in Turkish Cinema", which is being prepared at Eskişehir Osmangazi University, Institute of Social Sciences.

Açıklama: Bu makale Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanmakta olan "Türk Sineması Film Adlarında Oksimoron" başlıklı tezden üretilmiştir.

Geliş Tarihi/Received 10.03.2025

Kabul Tarihi/Accepted 10.04.2025

Yayın Tarihi/Publication Date 23.04.2025

Corresponding Author/Sorumlu Yazar:
Ebru YAYLAÇIĞEĞİ

Cite this article

Yaylaçığı, E. & Erenoğlu Ataizi D. (2025). Oxymoron in Cinema. *Culture and Civilization*, 8, 49-69.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

Öz

Oksimoron, okuyucu, dinleyici ya da izleyicide şaşkınlık ve dikkat uyandırması beklenen; çelişkili kavramların bir araya getirilmesiyle oluşturulan bir söylem biçimidir. Neşeli kötümser, modern klasik, orijinal kopya gibi örneklerde görüldüğü üzere, oksimoron yapılar keskin çelişkileri aynı anda barındıran etkileyici ifadelerdir.

Zihin oyununa dayanan oksimoron, yalnızca edebî metinlerde değil basın, politika, reklamcılık, resim ve özellikle sinema gibi birçok farklı alanda da kullanılmaktadır. Oksimoron yapılar genellikle dilde tamlama biçiminde kurulsun da, bu yapının görsel ve tematik türleri de bulunmaktadır. Bu çalışmada, sinemada oksimoronun kullanım biçimleri incelenmiş; mevcut sınıflandırmalar temel alınarak anlam, dil bilimsel ve görsel düzeylerde değerlendirilmiştir. Oksimoronun yalnızca dilsel bir yapı değil, aynı zamanda tematik ve görsel bir anlatım aracı olarak nasıl işlev gördüğü sinema örnekleri üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışma, mevcut sınıflandırmalar dikkate alınarak geliştirilen bir tasnif temelinde, sinemada kullanılan oksimoron örneklerini analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Oksimoron, tezat, birleşik çelişki, sinema, dil.

Abstract

Oxymoron is a form of expression that brings together contradictory concepts, aiming to provoke surprise and capture the attention of the reader, listener, or viewer. As seen in examples such as "cheerful pessimist," "modern classic," and "original copy," oxymorons are stylistic devices that simultaneously convey sharp contradictions in a striking manner.

Rooted in cognitive play, oxymorons are employed not only in literary texts but also across various domains such as journalism, politics, advertising, visual arts, and especially cinema. While these structures are typically formed as compound phrases in language, visual and thematic types of oxymorons also exist.

This study examines the forms of oxymoron use in cinema and evaluates them on semantic, grammatical, and visual levels, based on existing classifications. It explores how oxymoron functions not only as a linguistic element but also as a thematic and visual narrative device through selected cinematic examples.

Grounded in a taxonomy developed by taking prior classifications into account, the study analyzes oxymoron usage in films and aims to shed light on its expressive and functional dimensions in cinematic storytelling.

Keywords: Oxymoron, contrast, composite contradiction, cinema, language.

Giriş

Oksimoron, birbiriyle çelişen kavramların bilinçli olarak yan yana getirilmesiyle oluşturulan stilistik bir söylem biçimidir. Zıt anlamlı kelimelerin bir arada kullanımıyla ortaya çıkan bu söz sanatı, hem edebî eserlerde hem de gündelik söylemde kendine yer bulur. Oksimoron yapılar, okuyucu, dinleyici ya da izleyicide şaşkınlık ve dikkat uyandırarak estetik bir etki yaratmayı amaçlar. Çelişkiye dayalı bu yapı, aynı zamanda anlamın yoğunlaşmasını ve ifadenin akılda kalıcılığını artırır.

Yüzyıllar boyunca birçok sanatçı, eserinde oksimoron kullanmayı tercih etmiştir. Bu söz oyununun amacı muhatabı şaşırtıp duraksatmak ve konu üzerinde düşünmeye sevk etmek, gerçek anlamı çözmek üzere zihin faaliyeti üretmektir. Oksimoron, birbiriyle zıt tanımların veya kavramların yeni bir anlamsal nitelik ortaya çıkaran bir birleşimdir. Nesnelerin veya kavramların beklenmedik birleşimine dayanır. *Neşeli kötümser, bilge aptal, aptal bilge, hüznü sevinç, etkili benzer fark, modern klasik, yakıcı soğuk, tek kişilik ekip, insanî katliam, kısa gökdelen, vegan deri, mutlu yas, orijinal kopya, davetsiz misafir, yapay zekâ* tamlamaları anlamca zıt kavramların bir araya gelmesiyle oluşan oksimoron ifadelerdir.

Zıt ve görünüşte uyumsuz unsurların doğrudan bir araya gelmesiyle oluşan oksimoron yapıları, birçok edebî metinde görmek mümkündür. Nikolay Vasilyeviç Gogol'un *Ölü Canlar'ı*, Lev Nikolayeviç Tolstoy'un *Canlı Ceset'i* ve yapımcılığını Faruk Turgut'un üstlendiği *Hanım Köylü* adlı televizyon dizisi, başlık düzeyinde kullanılan oksimoron örneklerine dâhildir. Metin içi kullanımlara ise şu örnekler verilebilir: Marina Tsvetayeva'nın "Büyükanne" şiirinde geçen "Genç büyükanne, sen kimsin?" dizesindeki *genç büyükanne* ifadesi ve William Shakespeare'in *Romeo ve Juliet* trajedisinde yer alan "Ey sevgi dolu nefret!" tiradı. Bu tür kullanımlar, oksimoron yapının yalnızca başlıkta değil, metin içeriğinde de tercih edildiğini; bunun ise eserin vermek istediği duygu ve düşüncüyü daha etkili ve akılda kalıcı hâle getirdiğini göstermektedir.

Oksimoron ironi, tezat, mizah gibi sanatlardan beslenerek okuyucuda/dinleyicide bir şaşkınlık duygusuyla zihni harekete geçirerek düşünmeyi amaçlamaktadır. Gündelik dilde oksimoron kullanan bir kişi karşısındaki kişinin kendisine "Ne anlatmak istedi?" sorusunu sormasını sağlar. Böylece oksimoron, maruz kalanda merak uyandırarak onu anlam üretmeye ve sorgulamaya yönlendirir.

Oksimoron, mantıksal olarak birbiriyle uyumsuz ve çelişkili kavramların bir arada kullanılmasıyla yeni bir anlam oluşturur. Terimin amacı ve özellikleri göz önüne alındığında, *birleşik çelişki, tezatlı çelişki, çelişik tezat* terimleri karşılık olarak kullanılabilir. Birleşik çelişki de benzer şekilde, mantıksal olarak çelişkili kavramların bir araya getirilerek yeni bir anlam oluşturmasıdır.

Oksimoron yalnızca edebî dilde değil, basın, siyaset, reklamcılık, sinema, tiyatro, resim, fotoğraf ve gündelik dil gibi pek çok farklı alanda karşımıza çıkmaktadır. Hürriyet Gazetesi'nde Hakan Ünsal'ın 15 Mart 2015 tarihli *Beklenen Sürpriz¹ başlıklı* yazısı oksimoronun basındaki kullanımına örnek olarak gösterilebilir. Benzer şekilde, McDonald's ve Coca-Cola gibi markaların olimpiyatlara sponsor olması, politik oksimoron örneği olarak değerlendirilebilir.² *Unutulan Sır* ve *Mr. Mom* (Bay Anne) film adları ise, sinemadaki oksimoron kullanımına örnek teşkil eder. Bu örnekler, oksimoron yapılarının gündelik yaşamda kimi zaman bilinçli, kimi zaman ise sezgisel olarak farklı bağlamlarda kullanılabildiğini göstermektedir. Bu alanların içinde sinema, hem görsel hem söz düzlemiyle oksimoronun en dikkat çekici kullanım alanlarından biri hâline gelmiştir.

Sinema tek bir sanat değil bir sanatlar birleşimidir. Sinema görsel olduğu kadar sözel bir sanattır (Özön, 1995:96). Sinemada kelimelerle kurulan sanatlı söyleyiş biçimleri, özellikle diyaloglarda ve film isimlerinde kendini göstermektedir. Beyaz perdede izleyicinin dikkatini çekmek amacıyla bu tür anlatım biçimlerine sıklıkla başvurulur. Sinema, tiyatro gibi görsel sanatlarda hikâye anlatıcılığı duygu, fikir ve tema iletmek için çeşitli edebî araçlara ihtiyaç duyar. Sinema ve tiyatro metinlerinde oksimoron bazen içerikte bazen karakterlerin kurgusunda ortaya çıkmaktadır.

Sinema, sanatsal yönü ağır basıyor olmasına karşın aynı zamanda ticari bir kazanç elde etmeyi amaçlayan bir sektördür. Bu nedenle, gelişen teknolojiyle birlikte filmler artık yalnızca sinema salonlarında değil, cep telefonları ve dijital platformlar gibi pek çok farklı mecrada izlenebilmektedir. Bu durum film izlemenin yanı sıra teknoloji yoluyla film çekip kaydetmeyi ve yayınlamayı kolaylaştırmıştır. Ortaya çıkan içerik yoğunluğu, izleyici ilgisini çekme konusunda yeni stratejiler geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu noktada, izleyiciyi etkileyebilmek için başvurulmuş en önemli araçlardan biri ise filmlere verilen başlıklardır.

¹ <https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/yazarlar/hakan-unsal/beklenen-surpriz-28455554> [Erişim Tarihi:20.10.2024]

² <https://nourishingourselves.com/2012/08/01/an-oxymoron-mcdonalds-and-coca-cola-sponsor-the-olympics/>

[Erişim Tarihi: 20.10.2024]

Başarılı sinema yöneticilerinden Jason Cassidy, film başlığı seçiminin önemini şu sözlerle vurgular: “Gürültüyü kesen ve sohbeti başlatan bir başlık gerçekten filme çok katkı sağlıyor. Eğer ki izleyiciler bir filmin başlığını ilgi çekici bulmazlarsa bir sonrakine çok kolay geçiş yapacaklardır.”³ (Variety, 2023). Bu alıntı, film adlarının yalnızca tanımlayıcı değil; aynı zamanda dikkat çekici, seçici ve yönlendirici bir işlev üstlendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Çalışmada, oksimoronun sinema bağlamındaki kullanımına dair bütünlüklü ve çok katmanlı bir okuma önerilmektedir. Oksimoronun yalnızca dilsel değil, anlatı, karakter, tema ve görsel yapı gibi farklı katmanlarda nasıl kurgulandığı sistemli biçimde ele alınmış, bu yapıların estetik ve işlevsel boyutları örnekler üzerinden değerlendirilmiştir. Film başlıklarının yanı sıra diyaloglar ve karakter tasarımları da analiz edilerek, oksimoronun sinemasal anlatıya katkısı çok yönlü bir bakış açısıyla ortaya konmuştur.

Çalışmada, türsel, tarihsel ya da coğrafi bir sınırlama getirilmemiş, bunun yerine, oksimoronun farklı dönemlerde ve kültürel bağlamlardaki kullanım biçimlerini temsil edecek çeşitli örnekler tercih edilmiştir. Bu doğrultuda, film örnekleri sinemanın erken dönemlerinden günümüze kadar uzanan geniş bir zaman diliminden, hem Türk sinemasından hem de uluslararası sinemadan seçilmiştir. Uluslararası sinema tercihi, ülkemizde ağırlıklı hakim olan Amerikan sineması ile Avrupa sineması temelli olarak örneklendirilmiştir. Bu çalışmada Türkiye (TR) ile birlikte Amerika (ABD) ve İtalya (IT) kaynaklı filmlere yer verilmiştir. Bu tercih, oksimoronun farklı dönemlerde, kültürlerde ve dillerde nasıl biçimlendiğini ve evrensel bir anlatı stratejisi olarak nasıl işlev gördüğünü göstermek amacı taşımaktadır. Ayrıca bazı yabancı filmlerin Türkçe çevirilerinde ortaya çıkan oksimoron başlıklar, çeviri tercihleriyle anlatı stratejileri arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak farklı bir katman oluşturmuştur. Bu nedenle çalışma, daraltıcı bir sınırlandırma yerine, kavramsal çeşitliliği ve kültürel geçişliliği öne çıkaran bir yaklaşımı benimsemiştir. Bu yönüyle çalışma, sinemada oksimoronun farklı düzlemlerdeki kullanım biçimlerini birlikte ele alan örneklerden biri olma niteliği taşımaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada, oksimoronun sinemadaki kullanımı başlık, tema, karakter ve diyalog düzeyinde incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemine dayalı olarak yürütülen bu çalışma, örnek olay yaklaşımı ile yapılandırılmıştır. Bu yaklaşım kapsamında, belirli film başlıkları analiz edilerek oksimoron yapılar bakımından değerlendirilmiştir. Bununla birlikte film repliklerinde görülen oksimoron örnekleri de çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın temel amacı, oksimoronun sinema anlatımında nasıl işlevsel hâle getirildiğini göstermek ve bu kullanım biçimlerinin estetik, tematik ve anlamsal etkilerini ortaya koymaktır.

Film örnekleri, başlıklarında oksimoron yapı barındıran yapımlar arasından amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bu örnekleme türü, rastgele seçim yerine, belirli bir amaca hizmet edecek örneklerin bilinçli şekilde belirlenmesini esas alır. Bu doğrultuda seçilen filmler arasında hem Türk sinemasına hem de uluslararası sinemaya ait yapımlar yer almaktadır. Bu çeşitlilik, oksimoronun yalnızca Türkçeye özgü bir kullanım olmadığını, farklı dillere ait film başlıklarında da sıklıkla tercih edilen bir anlatım biçimi olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

Filmlerin seçiminde şu kriterler esas alınmıştır:

- Film adında ya da içeriğinde açık veya örtük oksimoron örneği bulunması.
- Tematik veya görsel açıdan zıtlık, ironi ya da çelişki barındıran yapılar içermesi.

Çalışmada yer verilen sınıflandırma; Shen (1987), Flayih (2009), Açıkgöz (2012), Teng ve Sun (2002) ile Lederer’in (1990) yapmış oldukları teorik çerçeveler doğrultusunda geliştirilmiştir. Bu sınıflandırma hem anlamsal hem yapısal hem de görsel düzlemdeki oksimoron örneklerinin sistematik bir biçimde değerlendirilmesini mümkün kılmıştır.

Filmler, görsel ve sözel içerikleri doğrultusunda taranmış, film afişleri, karakter yapılandırmaları, diyaloglar ve temalar ayrı ayrı analiz edilmiştir. Görsellerden elde edilen bulgular, sınıflandırmalara uygun şekilde tematik başlıklar altında sunulmuştur.

Bu yöntemle, oksimoronun sinemada yalnızca dilsel değil, aynı zamanda görsel ve anlatımsal düzeyde nasıl yapılandırıldığı çok yönlü bir biçimde ortaya konmuştur.

³ <https://variety.com/2023/film/features/how-are-movie-titles-decided-hollywood-1235554998/> [Erişim Tarihi:16.11.2023]

Oksimoron Teriminin Tanımı ve Kökeni

Türkçede az bilinen ve genellikle tezat, alışılmamış bağdaştırma, paradoks gibi farklı söz sanatlarıyla karıştırılan oksimoron kavramı, çeşitli kaynaklarda şu şekillerde tanımlanmıştır:

Kapsamlı sözlüklerden olan *Oxford English Dictionary*, oksimoron teriminin tanımını “*Zıt ya da birbiriyle uyuşmayan terimlerin, ifade ya da anlatıma güç kazandırmak amacıyla birlikte kullanıldığı söz söyleme sanatı; yüzeysel olarak ya da kelime anlamına bakıldığında kendi içinde çelişik veya anlamsız görünen ama gerçekte anlama daha derin bir boyut kazandıran ifade biçimi.*”⁴ şeklinde yapmıştır.

TDK *Büyük Türkçe Sözlük*’te, “*Zıt anlamlı iki kelimenin bir arada kullanılması*”⁵ olarak tanımlanmış ve kelimenin kökeninin Fransızca’ya dayandığı aktarılmıştır.

Ahmet Güngör, *dul bakire hanım, yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer, demokrasi imparatorluğu, inanmadan Müslüman* gibi örnekler vererek oksimoron için dilbilimsel açıdan kapsamlı bir tanım yapar: “*Anlatıcı tarafından karşıtlık ilkesi temelinde alıcı üzerinde hayret uyandırma, şaşkınlık, farkındalık ve aykırılık yaratmaya yönelik zıt kavramları çağrıştıran sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla ortaya çıkan sözcük öbekleşmesidir.*” (Güngör, 2014, s. :107).

Oksimoron kelimesinin kökeni açısından kesin bir bilgi bulunamamakla birlikte genel olarak Eski Yunanca *ὄξυς* (oxus ‘keskin’) + *μῶρος* (mōros ‘aptal’) = *ὄξύμωρος* (oxumōros ‘keskin aptal’) kelimesinden türetildiği ifade edilir. Kelimeye, 1650’li yıllarda İngiliz şair James Smith’in eserlerinde rastlanmaktadır. Kelimenin kendisi anlattığı olgunun örneği olduğu için aynı zamanda otolojiktir.⁶

Oregon State University’de görev yapan Ray Malewitz, üniversitenin internet sitesinde yazmış olduğu “*What is an Oxymoron? Definition & Examples*” (Oksimoron nedir? Açıklama ve Örnekler) adlı makalesinde oksimoronun kökeni için, Eski Yunanca ‘oxus’ (keskin) + ‘mōros’ (aptal) kelimelerinin birleşimiyle türetildiğini kelimenin kendisinin bir oksimoron olduğunu belirtmektedir. (Malewitz, 2020).

Online Etymology Dictionary’de “oksimoron” kelimesine ilk kez 1650’lerde rastlandığı belirtilmektedir. Yunanca oxys “keskin/sivri” + mōros “aptal” kelimelerinin birleşiminden meydana geldiği ifade edilmektedir. Yunanca keskin/sivri anlamlarına gelen ‘Oxys’ kelimesinin kökenini “keskin olmak, bir noktaya kadar yükselmek” anlamlarına gelen PIE *ak-⁷ kökünden geldiği söylenir. ‘Mōron’ kelimesinin kökenini belirsiz olarak işaretlemiştir.⁸

Hasan İsi, Türkiye’de edebiyat alanında oksimoronu kapsamlı olarak ele alan ilk araştırmacılardandır. Kendisi, oksimoron terimini şöyle tanımlar: “*Güncel ve hayatın içinde olup bitenleri yansıtan olaylar temelinde gelişen ve bu olaylardaki durumların dışavurumunun ürünü olan sanatlı bir dildir.*” (İsi, 2016, s. :2).

Ahmet Çağlayan özellikle şiir, nesir, konuşma dilinin yanı sıra yazılı ve sanatsal her türlü metinde resmî yazışma hariç kullanılan oksimoron için, “*Birbiri ile zıt veya çelişkili olan kelimelerin bir arada kullanılmasıyla oluşan tamlamalar*” (Çağlayan, 2019, s. :3) tanımlamasını yapmıştır.

Burkay Taşkın, oksimoronu ‘*karşıtlık*’ olarak adlandırmaktadır. Karşıtlıklarla yaşamın her alanında karşılaştığımızı ve karşıtlıkların en iyi edebiyat alanında ifade edildiğini belirtmektedir. Karşıtlığın esası itibarıyla felsefe ve mantık alanında değerlendirildiğini söyleyen Taşkın, felsefî sorgulamaların temelinde hep bir çelişkinin yattığını bu çelişkinin insanı şüpheye, şüphenin ise insanı çok boyutlu düşünmeye sevk ettiğini söyler. (Bkz. Taşkın, 2019, s. :3).

Richard Lederer, “*fun-with-words*” adlı internet sitesinde yayınlamış olduğu oxymoronology başlıklı yazısında oksimoron için bir tanım yapmaz. Oksimoron sözcüğünün kökenine giderek kelimenin kendisinin de bir oksimoron yapısı olduğunu ifade edip oksimoronu kendi içerisinde sınıflara ayırır. Lederer, yapmış olduğu bu çalışmayla İngilizce temelli bir sınıflandırmaya gitmiş ve her kategoriye çeşitli örneklerle desteklemiştir. (Bkz. Lederer, 1990).

⁴ The Oxford English Dictionary https://www.oed.com/dictionary/oxymoron_n?tab=factsheet#32326182 [Erişim Tarihi: 11.11.2023]

⁵ <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 11.11.2023]

⁶ Otolojik: Anlamı kendine işaret eden, kendini açıklayan kavram (örn. “oksimoron” kelimesi kendi yapısı itibarıyla bir oksimorondur).

⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. https://www.etymonline.com/word/*ak- [Erişim Tarihi: 15.08.2024]

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.etymonline.com/search?q=oxymoron> [Erişim Tarihi: 15.08.2024]

Yeshaoahu Shen, oksimoron için, “*genellikle birbiriyle zıtlık teşkil eden iki parçanın birleşiminden doğan konuşma biçimi*” (Shen, 1987, s. :107) tanımını yaparak oksimoronu doğrudan ve dolaylı olarak iki farklı başlık altında incelenmesi gerektiğini savunur.

Raja’a M. Flayih, “*A Linguistic Study of Oxymoron*” başlıklı yazısında oksimoronu, zıt kelimelerin bir arada kullanıldığı edebî bir konuşma şekli olarak tanımlar. Oksimoronun kalıplaşmış olarak kabul edilen mantığı ihlal ettiğini ifade eden Flayih, nesnel, öznel ve kurnaz olmak üzere üç tür oksimorondan bahseder. (Bkz. Flayih, 2009:30-33).

Sinema ve Türk Sineması

Günümüzde ulaşılması en kolay ve en yaygın sanat dalı olan sinema kullandığı sanat ve araçlarla toplumu güçlü biçimde etkisi altına almaktadır.

Lumiére kardeşlerin, 1895’te sinematographe adını verdikleri aygıtlarıyla Paris’te Grand Cafe’de yaptıkları gösteriyle sinema sanatı ortaya çıkmıştır. Sinema sanatı, izleyiciyle ilk olarak belgesel ve haber niteliği taşıyan, süresi iki dakikayı aşmayan kısa filmler aracılığıyla buluşmuştur. Bu erken dönem yapımlar, gerçek hayatı kaydetme amacı taşısa da zamanla kurmaca öğelerle zenginleşmiş, böylece seyirlik film yapıcılığı sinema sanatının temel unsurlarından biri hâline gelmiştir. Böylelikle 19. yüzyılda ortaya çıkan bu sanat kısa zaman içerisinde tüm dünyaya yayılmıştır. Bugün 21. yüzyılda hâlâ etkili bir sanat olarak varlığını sürdürmektedir. (Bkz. Teksoy, 2009, s. :30-35).

Sinema Türkiye’ye dönemin sosyal ve siyasi yapısı sebebiyle çeşitli zorluklarla girmiş ancak kısa sürede benimsenmiştir. Sinemanın Türkiye’de hızlı bir şekilde kabul görmesinde, kültürel hafızada yer etmiş Gölge Oyunu geleneğinin önemli rol oynadığı söylenebilir. Sinema, Türkiye’de benimsenmiş olmasının yanı sıra dönemin sosyal ve siyasi yapısı sebebiyle İstanbul sınırlarından çıkamamış Birinci Dünya Savaşı’na dek ülke genelinde yaygınlaşamamış, özellikle orta ve alt sınıf halk kesimlerine ulaşamamıştır. Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasından sonra Türkiye’de Fuat Uzkınay tarafından 14 Kasım 1914’te *Ayastefonas’taki Rus Abidesinin Yıkılışı* adlı ilk film çekilmiş ve bu yapım, Türk sinemasının kurumsal başlangıcı olarak kabul edilmiştir. (Bkz. Özön, 2010, s. :38-41)

Türk sinemasının gelişimi, 1914 yılından itibaren savaşın getirdiği koşullar sebebiyle oldukça yavaş ilerlemiş öyle ki halkın sinema ile yaklaşması 1960’lı yıllarda Yeşilçam dönemiyle gerçekleşmiştir. Yeşilçam dönemi, 1960-1980 yılları arasında yoğun film üretiminin gerçekleştiği ve halkın sinema ile yakın bağ kurduğu bir dönem olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde sinemaya duyulan ilgi artmış, bu ilgi çekilen film sayısını artırmıştır.

1960-70 yılları arasında toplam 1710 film çekilmiş, Türkiye dünyada en çok film çeken ülkeler arasına girmiştir. (Gülçur, 2020, s. :2) Bu ilgi ve film sayısı artışı sonrası Türkiye’de endüstriyel anlamda sinema sektörünün kalkınması sağlanmıştır. 1970’li yıllardan itibaren televizyonun evlere girmesiyle birlikte sinemaya duyulan ilgi azalmış; ardından gelen 1980 darbesinin baskıcı sansür politikaları, sinema sektörünü yapısal ve içeriksel olarak olumsuz etkilemiştir. Yaşanan kültürel değişimle birlikte filmlerin konuları ve kahramanları da değişmiş toplumsal konulardan uzaklaşıp bireysel konulara yönelme yaşanmıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde yurt içinde ve yurt dışında ilgiyi üzerine çeken Türk sineması ticari açıdan fazla karşılık bulamayan ancak sanatsal açıdan yükselişin yaşandığı bir döneme giriş yapar. Sanatsal yönü yüksek olan filmlerin dışında bu dönemde popüler kültürün getirdiği konular ya da ünlü kişilerin içinde bulunduğu filmler de yapılarak seyircinin beklentilerini karşılamaya yönelik içerik üretimi hız kazanmıştır. Günümüzde Türk sineması, bir yanda bağımsız sinema başlığı altında sanatsal niteliği ön planda tutan filmlerle; diğer yanda popüler kültür etkisindeki gişe odaklı yapımlarla iki ana doğrultuda ilerlemektedir. (Bkz. Gülçur, 2020, s. :10)

Sinema ve Edebiyat İlişkisi

Sinemanın anlatı yapısında edebiyat, temel başvuru kaynaklarından biri olagelmıştır. Sinemanın ilk örneklerinde, anlatının kurulmasında yazınsal kültürün etkisi belirgin bir biçimde hissedilmektedir. Ticari veya estetik kaygılarla sinema ve edebiyat sıklıkla temas hâlinde olmuştur. Edebiyatın temel malzemesi sözcük iken sinemanın temel malzemesini görüntü oluşturur. Her iki sanat dalı da anlam üretimini dil üzerinden gerçekleştirmesi bakımından ortak bir zemini paylaşır. Sinema hikâye anlatıcılığı, duyguları, fikirleri ve temaları iletmek için çeşitli edebî araçlara ihtiyaç duyar. Bu edebî araçlar; diyaloglardan film başlıklarına, temalardan karakter kurgularına kadar çeşitli unsurlarda kullanılabilir. Böylelikle kullanılan edebî araçlar sinemacıya, durumu veya karakteri seyirciye aktarırken anlatıya derinlik katarak, izleyicinin dikkatini yönlendirmeyi ve etkileyciliği artırmayı amaçlar.

Sinemada Oksimoron

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte sinema, dijital platformlar ve mobil cihazlar aracılığıyla çok daha erişilebilir hâle gelmiştir. Bu erişilebilirliğin ve içerik çeşitliliğinin artması, sinemacılar için yeni zorluklar da doğurmuştur. Bu zorluklardan biri, izleyicinin dikkatini çekme gerekliliğidir. Odaklanma sürelerinin giderek azaldığı günümüzde, izleyiciyi filme yönlendirebilmenin ilk adımı başlık seçimidir. Film başlığı, izleyicide merak duygusu uyandırmalı ve içeriğe yönlendiren ikna edici bir işlev üstlenmelidir. Film başlıklarının yanı sıra tema, karakter tasarımı ve diyaloglarda da izleyici ilgisini çekebilmek amacıyla senaristler ve yapımcılar çeşitli anlatım stratejileri geliştirir. Bu yöntemlerin en etkili olanlarından biri de oksimoronu kullanmaktır.

Çalışmanın önceki bölümlerinde değinildiği üzere oksimoron sanatı diğer birçok edebî sanat gibi hedef kitleyi etkilerken, şaşkınlık ve merak duygularını harekete geçirerek okuyucu, dinleyici veya izleyicinin durup düşünmesini sağlar. Görüntü temelli bir sanat olan sinema, anlatım olanaklarını genişletmek amacıyla çeşitli sanat dalları ve disiplinlerle etkileşim hâlinindedir. Bu bağlamda sinema, edebî araçlardan biri olan oksimoron yapılarından faydalanarak izleyici üzerinde hem estetik hem de düşünsel bir etki yaratmayı hedefler.

İzleyicinin dikkatini çeken ilk unsur olması ve filme yönelimi belirlemesi nedeniyle, oksimoron yapıları en çok film başlıklarında rastlanmaktadır. Dikkat çekici ve çelişkiye dayalı yapısıyla oksimoron, film başlıklarında ticari ya da estetik gerekçelerle sıklıkla tercih edilmektedir. Filmin temasında kullanıldığında izleyicide zihinsel bir çatışma oluşturarak anlatının yorumlanmasına katkı sağlar. Bununla birlikte karakterlerin kurgulanmasında yer aldığı, izleyicinin karaktere dair algısını sorgulamasına neden olur. Görüntü temelli olan sinema sanatında karakterlerin görüntüsünde de oksimorona rastlamak mümkündür. Bunların dışında diyaloglarda anlık biçimde kullanılan oksimoronlar ise kimi zaman dikkat yoğunluğu yaratmak, kimi zaman da mizahî etki oluşturmak amacıyla tercih edilmektedir.

Shen (1987)'e göre, oksimoron yapıları iki farklı biçimde sınıflandırılır: *Doğrudan oksimoron* ve *dolaylı oksimoron*. Doğrudan oksimoronda çelişki açıkça fark edilirken, dolaylı oksimoronda bu çelişki ancak üzerine düşününce anlaşılır. Örneğin *erkeksi kadın* tamlaması, erkek ve kadın kavramlarının doğrudan karşıtlık içermesi nedeniyle doğrudan oksimoron sayılır. Buna karşılık *erkek Fatma* ifadesinde, *erkek* sözcüğü *Fatma* isminin örtük anlamı olan kadın kimliğiyle zıtlık kurar; bu nedenle dolaylı oksimoron örneği oluşturur.

Teng ve Sun (2002), Shen'in oksimoron sınıflandırmasını genişleterek görsel oksimoronları da bu tasnife eklemiş ve ayrı bir kategori olarak değerlendirmiştir.

Flayih (2009), oksimoronu anlamsal açıdan üç farklı başlık altında incelemektedir: *nesnel oksimoron*, *öznel oksimoron* ve *kurnaz oksimoron*. Nesnel oksimoronda çelişki, kolayca fark edilebilecek şekilde açık bir biçimde sunulmuştur. Öznel oksimoronda ise çelişkinin algılanması kişisel yorumlara ve bireysel algıya bağlıdır. Kurnaz oksimoron türü ise, mecaz ve ironi unsurlarının ön planda olduğu yapılarıdır.

Açıkgöz (2012), oksimoronu üç başlık altında sınıflandırır: ironik, yalın ve trajik oksimoron. Ironik oksimoronun, oksimoronun temel biçimi olduğunu vurgular bu tür, küçümseme, hor görme ve alay etme gibi duyguları okuyucuya aktarmak amacıyla kullanılır. Yalın oksimoron, herhangi bir duygusal yön taşımayan, doğrudan çelişki barındıran ifadelerdir. Trajik oksimoron ise, okuyucuda ya da izleyicide hüznün, korku veya umutsuzluk gibi yoğun duygular uyandırır.

Lederer (1990), oksimoronu, *bağımlı biçimbirimlerden oluşan tek kelimelik oksimoronlar*, *bağımsız biçimbirimlerden oluşan tek kelimelik oksimoronlar*, *mantıksız oksimoronlar*, *doğal oksimoronlar*, *ironik oksimoronlar*, *sesteş oksimoronlar*, *anlam değişimiyle meydana gelen oksimoronlar*, *özgün oksimoronlar*, *edebî oksimoronlar*, *tevriyeli oksimoronlar*, *kişisel oksimoronlar* ve *kalıplaşmış (deyimleşmiş) oksimoronlar* olarak on bir başlıkta sınıflandırmıştır.

Sinema sanatında kullanılan oksimoron yalnızca sözcük düzeyinde değil, aynı zamanda görsel ve tematik boyutlarıyla da değerlendirilerek sınıflandırılmalıdır. Shen (1987), Flayih (2009), Açıkgöz (2012), Teng ve Sun (2002) ile Lederer (1990)'ın yaptığı sınıflandırmalardan hareketle; oksimoron anlam, dil bilgisi ve görsel yönleriyle ele alınmalıdır. Bu doğrultuda, çalışmanın kuramsal çerçevesinden hareketle aşağıda yer alan sınıflandırma önerisi geliştirilmiştir.

- I. Anlamsal düzlemde oksimoron
 1. Açık oksimoron
 2. Örtük oksimoron

- a. İronik/mizahi oksimoron
- b. Duygusal algıya bağlı oksimoron
- II. Dil bilgisel düzlemde oksimoron
 - 1. Kelime türleriyle oluşan oksimoron
 - 2. İsim tamlamalarıyla oluşan oksimoron
 - 3. Ekler ve bağlaçlar yardımıyla oluşan oksimoron
- III. Görsel düzlemde oksimoron

Oksimoron yapılar yalnızca anlam düzeyinde değil, dilbilgisel düzlemde de üretilebilmektedir. Bu tür yapılarda çelişki, zıt anlamlı kavramların doğrudan kavramsal karşıtlığına değil; kelime türleri, sözdizimsel ilişkiler, tamlamalar, ekler ya da bağlaçlar gibi yapısal unsurlara dayanılarak inşa edilir. Bu yönüyle bir oksimoron yapı hem içerdiği anlamsal karşıtlık hem de bu karşıtlığın hangi dilsel araçlarla kurulduğu bakımından iki düzlemde birden değerlendirilmelidir bu sebeple Anlamsal düzlemdeki oksimoron örnekleri aynı zamanda dilbilgisel düzlemdeki oksimoron örnekleri ile ortaklaşabilir.

Film adı ve metinlerinden örnekler

I. Anlamsal düzlemde oksimoron yapılar

Anlamsal düzlemde oksimoron, zıt ya da çelişkili kavramların bir araya getirilerek oluşturduğu anlam çatışması üzerine kurulu yapıları ifade eder. Bu tür kullanımlarda çelişki, alımlayıcı tarafından çoğu zaman ilk bakışta fark edilir; anlam, bu karşıtlığın oluşturduğu zihinsel gerilim aracılığıyla derinleşir. Sinematik anlatılarda bu yapı, hem dikkat çekici bir ifade aracı olarak hem de tematik yoğunluğu artıran bir yöntem olarak işlev görür.

1. Açık Oksimoron Yapılar

Açık oksimoronlar, birbirine doğrudan zıt anlamlı sözcüklerin aynı ifade içinde yer almasıyla oluşur. Bu tür yapıların oluşturduğu anlam çelişkisi, okuyucuda veya izleyicide dikkat çekici bir etki yaratır. Sinema alanında bazı film başlıkları, bu türden oksimoron örneklerini açıkça yansıtmaktadır.

*Gerçek Yalanlar Film*⁹ (20th Century Fox; Lightstorm Entertainment, -ABD-, 1994)

Gerçek Yalanlar (True Lies), gerçek “olduğu gibi, doğru” ve yalan “yanlış, uydurma” kavramlarının bir araya gelmesiyle çelişki yaratılır. Yalanlar, tanımı gereği gerçekliğin çarpıtıldığı ifadelerdir. Gerçek yalan ifadesi, çelişkiyi doğrudan kelimeler arası zıtlık yoluyla ortaya koyar. Açık oksimoron örneğidir.

Görsel 1: Muhteşem Şovmen filmi (Gracey, -ABD-, 2017, 05:11-31:37)¹⁰

⁹ <https://www.themoviedb.org/movie/36955-true-lies/images/posters?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

¹⁰ <https://tr.pinterest.com/pin/679410293823645148> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

Muhteşem Şovmen (*The Greatest Showman*) filminde geçen “Gözlerimi kapadığımda görüyorum.” repliğindeki “gözleri kapamak” ve “görmek” ifadeleriyle bir çelişki yaratılmıştır. Gözleri kapamak, görme eyleminin bitmesi anlamına gelirken görmek ifadesi, gözlerin açık olmasıyla alakalıdır. Bu iki ifade arasında doğrudan bir mantıksal zıtlık vardır. Çünkü gözler kapalıyken fiziksel olarak görmek mümkün değildir. Çelişki, kelime düzeyinde açık biçimde kurulduğundan, bu ifade açık oksimoron örneği oluşturur.

Muhteşem Şovmen filminin “*Al sana gerçek sahtekâr.*” repliğinde gerçek ve sahtekâr kelimelerinin bir araya gelmesiyle çelişki oluşturulmuştur. Gerçek kelimesi, hakiki, doğru, sahici anlamına gelir. Sahtekâr kelimesi ise, aldatan, gerçeğe aykırı hareket eden kişi anlamındadır. Bu iki kelime bir araya geldiğinde kelimelerin anlam düzeyinde doğrudan bir çelişki oluşturması nedeniyle açık oksimoron kategorisine dâhil edilebilir.

Görsel 2: Matrix 4 filmi (Wachowski, -ABD-, 2021, 37:16)¹¹

Matrix 4 filminin “*Sanal gerçeklikten kaçmana yardıma mı gelmiş?*” repliğindeki sanal ifadesi ile gerçek olmayan, yapay ya da hayalî anlamlar taşıırken gerçeklik ifadesi ise nesnellik, doğruluk ve varlık anlamlarını taşır. Bu iki kavramın temel anlamlarındaki karşıtlık, ifadenin açık oksimoron olarak değerlendirilmesini mümkün kılar.

Görsel 3: Ben Robot filmi (Proyas, -ABD-, 2004, 44:49)¹²

Yine **Ben Robot** filminin görsel “*Tanıdığım en aptal akıllı insansın.*” Repliğindeki aptal ifadesi, anlama ve mantık yürütme yeteneği düşük olan kişi anlamına gelirken zeki ifadesi, analitik ve mantıklı sonuçlar çıkartabilen kişi anlamına gelir. Bu zıt kavramların anlam düzeyinde çelişki yaratacak biçimde birlikte kullanılması, açık oksimoron örneği oluşturur.

¹¹ <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812844/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

¹² <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812924/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

Görsel 4: Dördüncü Kat filmi (Klausner, -ABD-, 2000, 01:17:10)¹³

Dördüncü Kat (*The 4th Floor*) filminin “Sessizlik dünyadaki en güzel gürültüdür.” Repliğindeki çelişkili kavramları bir araya getirerek güçlü bir anlam yaratır. Sessizlik ifadesi, sesin yokluğu, mutlak bir dinginlik hâli anlamına gelirken gürültü ifadesi aşırı derecede veya karmaşık seslerin varlığı anlamına gelir. Bu iki ifade temel anlamda birbirleriyle taban tabana zıtlık, çelişki barındırır. Bu açık çelişki, kelimelerin doğrudan karşı karşıya getirilmesiyle kurulduğu için açık oksimoron örneği oluşturur.

Açlığa Doymak Film¹⁴(ZS Film Yapım, -ABD-, 2012)

“Açlık” ve “doymak” birbirine zıt anlamlar taşır. Açlık, bir eksiklik hâliyken doymak, bu eksikliğin giderilmesi anlamına gelir. “Açlığa doymak” ifadesi, bu iki karşıt kavramı bir araya getirerek açık bir anlam çelişkisi oluşturur. Bu yönüyle açık oksimoron örneğidir.

Dünden Sonra Yarından Önce Film¹⁵(Eks Film, -ABD-, 1987)

“Dün” ve “yarın” gibi zaman kavramları belirli bir kronolojiye bağlıdır. Ancak bu başlıkta, bu sıralamanın bilinçli şekilde tersyüz edilmesiyle mantıksal bir çelişki yaratılır. Ortaya çıkan yapı, anlamca açık oksimoron örneğidir.

Melek Yüzlü Cani Film¹⁶ (Erler Film, -TR-, 1986)

“Melek yüzlü” saflık ve masumiyeti, “cani” ise şiddet ve kötülüğü temsil eder. Bu zıtlık, başlık düzeyinde doğrudan kurulmuş çelişki içerdiğinden açık oksimoron örneğidir.

Acı Tatlı Ekşi Film¹⁷ (BKM, -TR-, 2017)

“Acı”, “tatlı” ve “ekşi” kavramları, hem duyuşsal hem de simgesel düzlemde birbirine karşıt anlamlar taşır. Bu zıt tatların aynı başlıkta yan yana kullanılması, birbirini dışlayan duygusal çağrışımlar üzerinden belirgin bir anlam çelişkisi yaratır. Kavramlar arası bu karşıtlık, ifadenin açık oksimoron olarak değerlendirilmesine olanak sağlar.

Açıkgöz Budalalar Film¹⁸ (Derin Film, -TR-, 2018)

“Açıkgöz” kavramı, zeki, kurnaz ya da dikkatli anlamı taşırken, “budala” ifadesi, saf ya da anlayışsız kişiyi tanımlar. Anlam bakımından birbirine doğrudan zıt olan bu kavramlar aynı başlıkta kullanılarak açık oksimoron yaratılmıştır.

2. Örtük Oksimoron Yapılar

Örtük oksimoronlar, çelişkiyi doğrudan değil, bağlam veya çağrışım yoluyla ortaya koyan ifadelerdir. Bu yapılar, izleyicinin kültürel birikimi, duygusal deneyimi ya da bağlamsal okuması sayesinde anlam kazanır. Sinemada özellikle diyaloglar, temalar

¹³ <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812841/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

¹⁴ https://www.imdb.com/title/tt2401082/?ref=nm_sr_srg_0_tt_2_nm_0_in_0_q_a%25C3%25A7I%25C4%25B1%25C4%259Fa%2520doymak [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

¹⁵ https://www.imdb.com/title/tt5123970/?ref=nm_sr_srg_0_tt_1_nm_0_in_0_q_d%25C3%25BCnden%2520sonra%2520yar%25C4%25B1ndan [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

¹⁶ https://www.imdb.com/title/tt0183507/?ref=nm_sr_srg_0_tt_3_nm_0_in_0_q_melek%2520y%25C3%25BCzI%25C3%25BC%2520cani [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

¹⁷ https://www.imdb.com/title/tt7535964/?ref=nm_sr_srg_0_tt_3_nm_0_in_0_q_ac%25C4%25B1%2520tatli%25C4%25B1%2520ek [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

¹⁸ <https://www.beyazperde.com/filmler/film-267334/> [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

ve karakter özellikleri aracılığıyla örtük oksimoronlara sıkça rastlanmaktadır.

2.1. İronik/mizahi oksimoron yapılar

İronik/mizahî oksimoronlar, zıt anlamlı kavramların bir araya getirilmesiyle oluşturulan çelişkiyi, dilin alışılmış kullanım biçimlerini ters yüz ederek kurar. Bu tür kullanımlar, genellikle izleyicide beklenmedik bir karşıtlık hissi yaratır. Çelişki, doğrudan kelime düzeyinde kurulabileceği gibi, bağlamsal ve kültürel çağrışımlarla da beslenir. Aşağıdaki örnekler bu tür yapıların sinemadaki yansımalarını ortaya koymaktadır:

Gerçek Masallar Film¹⁹ (Walt Disney Pictures; Happy Madison Productions; Gunn Films, -ABD-, 2009).

Gerçek Masallar (Bedtime Stories), “Gerçek” doğruluğu, “masal” ise kurgusal ve gerçek dışı olanı ifade eder. Bu iki kavram, anlam düzeyinde karşıtlık içerir. Ancak çelişki yalnızca kelime düzeyinde değil, masalın kültürel ve imgesel anlamlarına dair birikimle de kavranabilir. Bu bağlamsal gönderme nedeniyle ifade ironik/mizahi oksimoron örneğidir.

Sevimli Frankenştayn Film²⁰ (Acar Film Prodüksiyon, -TR-, 1975).

Sevimli Frankestayn, sevimli kelimesi genellikle olumlu, sıcak ve güzel bir algı yaratırken Frankenştayn korkutucu ve tehditkâr bir figür olarak bilinir. Bu iki zıt kavramın aynı yapıda kullanılarak korkutucu bir figürün “sevimli” olarak nitelendirilmesi izleyicinin alışılmış beklentisini bozar ve ironik/mizahî oksimoron örneği oluşturur.

Tek Kişilik Dev Kadro Film²¹ (BKM, -TR-, 2005)

Tek Kişilik Dev Kadro, ifadesinde “tek kişilik” ifadesi, sınırlı ve bireysel bir varlığı; “dev kadro” ise geniş ve çok kişili bir yapıyı temsil eder. Bu iki ifadenin aynı yapı içinde kullanılması, nicelik bakımından bir çelişki yaratır. Kavramlar arasında kurulan bu orantısızlık, ironik bir etki oluşturarak ironik/mizahî oksimoron örneği sunar.

Görsel 5: Ben Robot filmi (Proyas, -ABD-, 2004, 18:16)²²

Ben Robot (I, Robot) filminde “Robotları daha insancıl yaparım.” Repliğindeki robot ve insancıl ifadelerinin bir araya getirilmesiyle çelişkili bir yapı oluşturulmuştur. “Robot” mekanikliği, “insancıl” ise duygusal ve insana özgü özellikleri çağrıştırır. Bu iki zıt niteliğin bir araya gelmesi, tanımsal düzlemde ironi bir oksimoron oluşturur.

¹⁹ <https://www.themoviedb.org/movie/10202-bedtime-stories?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

²⁰ <https://www.themoviedb.org/movie/3410-sevimli-frankestayn?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

²¹ <https://www.themoviedb.org/movie/80982-ata-demirer-tek-kisilik-dev-kadro?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

²² <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812848/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

Görsel 6: Benjamin Button'ın Tuhaf Hikâyesi filmi (Fincher, -ABD-, 2008, 15:27-49:46)²³

Benjamin Button'ın Tuhaf Hikâyesi (*The Curious Case Of Benjamin Button*) filminde Benjamin karakterinin doğduğunda “yaşlı bir bebek” ve yaşlandığında “bebek bir yaşlı” olarak tasvir edilmesi, klasik oksimoron anlayışının ötesine geçen, çok katmanlı bir çelişki yapısı oluşturur. Buradaki çelişki sadece kelime düzeyinde değil yaş, gelişim ve zaman kavramlarının işlevsel mantığında da ortaya çıkar. Bir bebek doğası gereği yaşlı olamaz, bir yaşlı da doğası gereği bebek olamaz. Bu durum biyolojik, psikolojik ve sosyolojik düzeylerde kurulu algılara ters düşer. Burada “bebek” ve “yaşlı” kelimeleri arasında açık bir zıtlık görülür ancak bu zıtlık sadece sözcüksel düzeyde değil Benjamin karakterinin yaşam döngüsünün tersine çevrilmesinden kaynaklanan bağlamsal bir anlam derinliği de taşır. Bu nedenle sadece doğrudan bir çelişki kurmaz.

Çelişkiyi tam anlamıyla kavrayabilmek için maruz kalan kişinin yaşam süresi ve döngüsüne dair birikintileri olmalıdır. Bu da onu ‘ironik’ açıdan çelişkili hâle sokar. “*Vaktinden önce yaşlanmış*” repliğiyle “vaktinden önce” ifadesi erken olmayı vurgularken “yaşlanmak” ifadesi zamanın ilerlemesini ve yaş almayı ifade eder. Dolayısıyla birbiriyle çelişki içerisinde olan bu iki ifadenin bir araya getirilmesi ironik/mizahi oksimoron oluşturur.

Yine Benjamin Button'ın Tuhaf Hikâyesi'nde “Yaşlı *doğdum*.” repliğinde yaşlı ve doğmak kavramlarıyla çelişki oluşturulmuştur. “Yaşlı” ifadesi zamanın geçmesiyle elde edilir ve eskimeyi ifade ederken “doğmak” ifadesi yaşamın başlangıcını ve yeniliği ifade eder. Birbiriyle çelişki içerisinde olan bu iki ifade bir arada kullanılarak ironik/mizahi oksimoron oluşturur.

Görsel 7: Büyük Balık filmi (Burton, -ABD-, 2003, 01:28:30)²⁴

Büyük Balık Filminin 1:28:30 dakikasında, başroldeki hikâye anlatıcısının su dolu bir küvetteyken “*Kuruyordum*.” repliğine tanık oluyoruz. Su dolu bir küvet, ıslaklık ve nemlilik anlamlarına gelirken kuruma ifadesi ıslak durumda olan bir şeyin suyunu kaybetmesi anlamına gelir. Küvet su dolu olmasına rağmen “kuruyordum” ifadesinin kullanılması, fiziksel mantığa aykırıdır. Bu zıtlık, görsel ve sözlü anlatım arasında bir ironi oluşturarak ironik/mizahî bir oksimoron örneği sunar.

Akıllı Deliler Film²⁵(Yavuz Film, -TR-, 1980)

“Akıllı” kelimesi rasyonel düşünceyi, sağduyuyu ve mantığı temsil ederken, “deli” kavramı, bu özelliklerin yokluğu ya da aşırılıkla bastırılması anlamına gelir. Bu iki kavramın bir araya getirilmesi, yalnızca tanımsal bir zıtlık değil, aynı zamanda toplumsal algının da ironik bir biçimde tersyüz edilmesidir. Deli olduğu düşünülen birinin aynı zamanda akıllı olabileceği ima edilerek mizahi ve düşündürücü bir çelişki oluşturulur. Bu nedenle ifade ironik/mizahî oksimoron olarak değerlendirilir.

Ben Doğarken Ölmüşüm Film²⁶ (Erman Film, -TR-, 1973)

“Doğmak” yaşamın başlangıcını, “ölmek” ise sonunu ifade eder. Bu iki kavram, hayatın uç noktalarını temsil ederken aynı cümle içinde yer aldığı anda, varlık ve yokluk üzerine ironik bir çelişki yaratır. Buradaki zıtlık doğrudan değil, yaşam döngüsünün ters yüz edilmesiyle kurulur. Kişinin hayatı henüz başlamışken bitmiş sayılması, hem dramatik hem de mizahi bir anlatı sunar.

²³ <https://tr.pinterest.com/pin/679410293823645135/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

²⁴ <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812834/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

²⁵ https://www.imdb.com/title/tt0491892/?ref=nm_sr_srg_0_tt_2_nm_1_in_0_q_ak%25C4%25B1%2520deliler

[Erişim Tarihi: 03.04.2025]

²⁶ https://www.imdb.com/title/tt0303729/?ref=nm_sr_srg_0_tt_2_nm_0_in_0_q_ben%2520do%25C4%259Farken%2520%25C3%25B6 [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

Bu nedenle ifade ironik/mizahî oksimoron kategorisine dâhildir.

Ölüler İçin Yaşam Kılavuzu Film²⁷ (Ayıklık Çalışmaları; Vayka Film, -TR-, 2023)

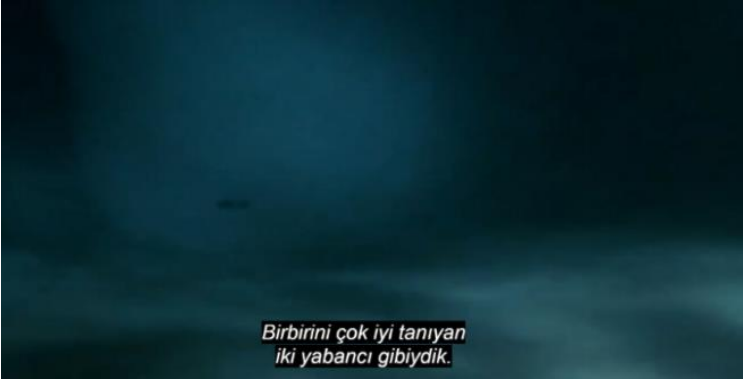
“Ölü” kavramı, yaşamın sona ermiş hâlini ifade ederken, “yaşam kılavuzu” ifadesi, hayatta olan bireylere yönelik yönlendirici ve öğretici bir rehber anlamı taşır. Yaşamla hiçbir bağlantısı kalmamış bir varlık için rehber hazırlamak, mantıksal düzlemde bir çelişki doğurur. Bu zıtlık, yalnızca kelime düzeyinde değil, aynı zamanda varoluşsal bir ironi içerir. Dolayısıyla başlık, ironik/mizahî bir oksimoron örneği sunar.

Sevimli Serseri Film²⁸ (Metin Film, -TR-, 1971)

“Sevimli” kelimesi sıcak, sempatik ve olumlu çağrışımlar taşırken; “serseri” toplumsal düzenin dışına itilmiş, güvensiz ya da tehditkâr bir figürü temsil eder. Bu iki kavram, anlam düzeyinde birbirine zıt nitelikler taşır. Ancak bir serserinin “sevimli” olarak tanımlanması, izleyici ya da okuyucunun karaktere dair beklentisini altüst ederek ironik bir etki yaratır. Bu çelişki, yalnızca tanımsal değil, aynı zamanda toplumsal normlar ve değer yargıları üzerinden de işlerlik kazanır. Bu yönüyle başlık, ironik/mizahî oksimoron örneği olarak değerlendirilir.

2.2. Duygusal algıya bağlı (kişisel) oksimoron yapılar

Duygusal algıya bağlı oksimoronlar, anlam çelişkisini yalnızca sözcükler arasında değil, izleyicinin/okuyucunun yaşantısı, değer yargısı ve kültürel birikimi üzerinden kurar. Bu tür oksimoronlar, yüzeyde açık bir zıtlık taşımaktan ziyade, bireysel çağrışımlarla anlam kazanır. Dolayısıyla çelişki, nesnel değil, algısal düzeyde işlemekte; kişisel deneyime göre şekillenmektedir. Aşağıdaki örnekler, bu tür çelişkilerin sinemadaki karşılıklarını göstermektedir:

Görsel 8: Büyük Balık filmi (Burton, -ABD-, 2003, 05:42)²⁹

Büyük Balık (Big Fish) filminde “Birbirini çok iyi tanıyan yabancıydık.” repliğinde “birbirini çok iyi tanımak” ifadesiyle iki kişi arasındaki yakınlığı ifade ederken yabancı ifadesi “kişiyi tanımamak” anlamına gelir. Bu iki ifade arasında doğrudan bir çelişki vardır. Birinin başka birini çok iyi tanınması ve aynı zamanda o kişinin yabancı olması zıt özellikle taşıyan durumlardır. Bu çelişki, yabancı kelimesinin toplumsal bir anlam taşıması ve çok iyi tanımak ifadesinin de duygusal ve kişisel yakınlık anlamını taşımasıyla kurulur. Bu çelişki, yüzeyde açık gibi görünse de asıl olarak izleyicinin ilişki deneyimi ve yabancılaşma duygusuna dayanır. Bu nedenle ifade, duygusal algıya bağlı oksimoron örneği olarak değerlendirilir.

Baharda Solan Çiçek Film³⁰ (Demir Film, -TR-, 1968)

“Bahar”, doğanın yeniden canlandığı, çiçeklerin açtığı, canlılık ve umut dolu bir mevsimi simgelerken; “solmak” çürüme, tükenme ve yok oluş anlamı taşır. Bu iki kavram aynı yapı içinde kullanıldığında, çelişki bireyin bahara yüklediği olumlu çağrışımları yıkar. Anlam düzeyinde çelişki, kişisel deneyim ve duygusal beklentiler aracılığıyla kurulduğundan, başlık duygusal

²⁷ https://www.imdb.com/title/tt19783672/?ref=nv_sr_srg_0_tt_2_nm_0_in_0_q_%25C3%25B6l%25C3%25BCler%2520i%25C3%25A7in%2520ya%25C5%259Fa [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

²⁸ https://www.imdb.com/title/tt0469571/?ref=nv_sr_srg_0_tt_8_nm_0_in_0_q_sevimli%2520ser [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

²⁹ <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812836/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

³⁰ <https://www.themoviedb.org/movie/1314497-baharda-solan-cicek?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

algıya bağlı bir oksimoron örneği olarak değerlendirilebilir.

***Beyaz Bir Gece Film*³¹ (Postbıyık Prodüksiyon, -TR-, 2018).**

“Beyaz”, genellikle aydınlık, parlaklık ve açıklığı; “gece” ise karanlık, bilinmezlik ve gölgeleri simgeler. Bu iki zıt kavramın bir araya getirilmesi, görsel düzlemde bir imkânsızlık hissi uyandırırken, aynı zamanda bireysel algıda duygusal bir çelişki yaratır. Başlık, doğrudan bir karşıtlık sunmak yerine izleyicinin içsel çağrışımlarıyla anlam kazanır. Bu nedenle, **duygusal algıya bağlı oksimoron** örneği olarak değerlendirilebilir.

***Hayat Güzeldir (Life is Beatiful) Film*³² (Melampo Cinematografica; Cecchi Gori Group Tiger Cinematografia, -IT-, 1999).**

“Hayat güzeldir” ifadesi umut, neşe ve iyimserlik taşıırken; film, Nazi toplama kamplarındaki acımasızlıkları ve savaşın yıkıcı gerçekliğini konu alır. Başlıktaki olumlu söylem ile içerikteki trajik yapı arasındaki zıtlık, izleyicide güçlü bir duygusal çatışma yaratır. İzleyici, başlığın vadettiği sıcaklığa karşılık derin bir insanlık dramıyla yüzleşir. Bu çelişki yüzeyde değil, izleyicinin duygusal algısında ve bağlamında oluşur. Bu nedenle başlık, duygusal algıya bağlı oksimoron örneği olarak değerlendirilir.

***Başlangıç (Inception) Film*³³ (Wornes Bros; Legendary Entertainment, -TR-, 2010).**

Başlangıç filminde, rüya ve hakikat kavramları yalnızca anlam düzeyinde değil, izleyicinin algısal deneyimi üzerinden de çelişkili bir yapı kurar. Rüya; geçici, soyut ve gerçek dışı bir deneyimken, hakikat; somut, doğrulanabilir ve kalıcıdır. Film boyunca bu iki kavram birbirine karışır, sınırları belirsizleşir. Özellikle final sahnesinde izleyici, karakterin hâlâ rüyada mı yoksa gerçeklikte mi olduğunu kestiremez. Bu çelişki, yalnızca kavramsal değil; izleyicinin gerçeklik algısını sarsan duygusal bir sorgulama üzerinden gelişir. Bu nedenle filmde kurulan yapı, duygusal algıya bağlı oksimoron örneği olarak değerlendirilebilir.

***Birlikte Yalnız Film*³⁴(Dart Duvar, -TR-, 2022)**

“Birlikte” kelimesi bir arada olmayı, paylaşımı ve yakınlığı ifade ederken, “yalnız” kavramı ayrılık, tek başlılık ve izolasyon duygularını içerir. Bu iki ifadenin aynı yapı içinde buluşturulması, yüzeyde çelişki yaratmakla birlikte, asıl anlamını bireyin ilişkili deneyimi ve duygusal boşluk yaşantısı üzerinden kazanır. Duygusal yakınlıkla fiziksel birlikteliğin her zaman örtüşmediği durumlara işaret eden bu yapı, bireyin algısında oluşan anlamla güçlenir. Bu nedenle başlık, duygusal algıya bağlı oksimoron örneği olarak değerlendirilebilir.

***Gün Ortasında Karanlık Film*³⁵(Uğur Film, -TR-, 1991)**

“Gün ortası” ifadesi, en parlak ve aydınlık zaman dilimini, “karanlık” ise ışığın yokluğunu, belirsizliği ve endişeyi ifade eder. Bu iki kavramın aynı başlıkta buluşması, yalnızca fiziksel bir çelişki değil, aynı zamanda ruh hâline dair bir metafor üretir. Birey en parlak zamanında bile karanlık bir ruhsal deneyim yaşıyor olabilir. Bu çelişki doğrudan değil, izleyicinin duygusal ve psikolojik çağrışımları üzerinden kurulduğundan, başlık duygusal algıya bağlı oksimoron örneğidir.

***Yalnızlar Rıhtımı Film*³⁶(İpek Film, -TR-, 1959)**

“Beş kişilik” ifadesi kalabalık, sosyallik ve bir aradalık çağrıştırırken, “yalnızlık” kelimesi içe dönüklük, tek başlılık ve duygusal kopukluğu ifade eder. Aynı yapıda bu iki kavramın buluşturulması, bireyin kalabalıklar içinde hissettiği yalnızlık deneyimine gönderme yapar. Çelişki yüzeyde mekânsal bir karşıtlık gibi görünse de asıl anlam, izleyicinin yalnızlıkla ilgili içsel yaşantılarında oluşur. Bu nedenle başlık, duygusal algıya bağlı oksimoron örneği olarak değerlendirilebilir.

II. Dilbilgisel Düzlemde Oksimoron Yapılar

Oksimoron yapılar yalnızca anlam düzeyi yanında dil bilgisel yapıların içinden de üretilebilir. Bu tür oksimoronlar, zıt

³¹ <https://www.themoviedb.org/movie/659830-beyaz-bir-gece?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

³² <https://www.themoviedb.org/movie/637-la-vita-e-bella?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

³³ <https://www.themoviedb.org/movie/27205-inception?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

³⁴ https://www.imdb.com/title/tt20518296/?ref =nv_sr_srg_0_tt_1_nm_0_in_0_q_birlikte%2520yaln%25C4%25B1z [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

³⁵ https://www.imdb.com/title/tt1764343/?ref =nv_sr_srg_0_tt_8_nm_0_in_0_q_g%25C3%25BCn%2520ortas%25C4%25B1nda%2520 [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

³⁶ https://www.imdb.com/title/tt0262130/?ref =nv_sr_srg_0_tt_1_nm_0_in_0_q_yaln%25C4%25B1zlar%2520r%25C4%25B1ht%25C4%25B1m%25C4%25B1 [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

anlamaların doğrudan kavramsal çelişkisiyle değil, kelime türleri, sözdizimsel ilişkiler, tamlamalar, ekler ya da bağlaçlar gibi yapısal unsurlar yoluyla kurulur. Sıfat–isim, zarf–fiil gibi kelime grupları veya birleşik ifadelerde ortaya çıkan biçimsel zıtlıklar, anlamda da çelişki yaratır. Film isimlerinde ve diyalog yapılarında, bu tür yapılar hem dilin estetik imkânlarını kullanmak hem de seyircinin dikkatini yoğunlaştırmak amacıyla tercih edilebilir. Bu başlık altında, dil bilgisinin biçimsel araçları yoluyla kurulan çelişkili anlatımlar, sinemasal bağlamdaki örneklerle ele alınacaktır.

1. Kelime Türleriyle Oluşan Oksimoron Yapılar

Oksimoron yapılar, yalnızca kavramlar arası değil, kelime türleri arasındaki birleşimlerle de oluşturulabilir. Bu tür oksimoronlarda zıt anlamlı kelimeler, genellikle sıfat–isim ya da fiilden türetilmiş sıfat–isim tamlamaları şeklinde bir araya getirilir. Anlam düzeyindeki çelişki, sözdizimsel olarak uyumlu görünen bu yapılar içinde ortaya çıkar. Özellikle film adlarında, bu tür dilsel yapıların kullanımı, hem dikkat çekici bir başlık oluşturma hem de izleyicinin zihninde ikilik duygusu yaratma amacı taşır. Aşağıdaki örnekler, bu tür çelişkilerin sinemadaki karşılıklarını göstermektedir.

Yaşayan Ölülerin Gecesi Film³⁷ (Image Ten, -ABD-, 1968).

Yaşayan Ölülerin Gecesi (Night of the Living Dead) başlığındaki “yaşayan” sözcüğü, yaşa- fiiline getirilen -An sıfat-fiil ekiyle türetilmiş olup hayatta olan, canlı varlık anlamında kullanılmıştır. Buna karşılık “ölü” kelimesi, yaşamı sona ermiş, biyolojik olarak yok olmuş varlıkları ifade eder. Biyolojik açıdan birbirine tamamen zıt olan bu iki kavramın bir araya getirilmesi, zombi temasını vurgularken aynı zamanda yaşam ve ölüm arasındaki çelişkiye dikkat çeker. Sıfat tamlaması şeklinde kurulmuş bu yapı, **kelime türleriyle oluşturulan oksimoron** örneğidir.

Sevimli Canavarlar Film³⁸ (Walt Disney Pictures; Pixar Animation Studios, -ABD-, 2002).

Sevimli Canavarlar (Monsters, Inc) başlığında yer alan “sevimli” kelimesi, sıcaklık ve yakınlık uyandıran bir sıfat olarak “şirin, dost canlısı” anlamı taşır. Buna karşılık “canavar” kelimesi, korku ve tehdit çağrıştıran, ürkütücü varlıkları ifade eder. Bu zıt kavramların sıfat tamlaması şeklinde bir araya gelmesiyle ortaya çıkan yapı, kelime türleriyle oluşturulan oksimoron örneğidir.

Fakir Milyoner Film³⁹ (Beyoğlu Film, -TR-, 1986).

Fakir Milyoner başlığındaki “fakir” sıfatı, yoksulluk ve maddi imkânsızlık anlamı taşırken; “milyoner” kelimesi büyük servet sahibi, zengin bireyleri tanımlar. Bu iki zıt anlamlı kelimenin sıfat tamlaması şeklinde bir araya gelmesiyle oluşturulan ifade, kelime türleriyle oluşturulan oksimoron örneği olarak değerlendirilebilir.

Saddam’ın Askerleri: Kara Güneş Film⁴⁰ (X Yapım, -TR- 2009)

Kara Güneş başlığında yer alan “kara” kelimesi sıfat olarak “karanlık, ışık olmayan, kasvetli” anlamı taşırken, “güneş” kelimesi isim olarak “aydınlık, ışık ve sıcaklık kaynağı” olarak tanımlanır. Bu iki sözcük, anlam düzeyinde birbirine zıttır. Güneş, doğası gereği karanlık olamaz; bu çelişki, doğrudan sıfat–isim ilişkisi içinde kurularak oksimoron yapısını oluşturur. Film adında bu zıtlığın bir araya getirilmesi, tematik olarak ışık ve karanlık, umut ve çaresizlik gibi karşıtlıklara dikkat çeker. Kelime türleriyle oluşturulan oksimoron örneğidir.

Beyaz Tabakta Siyah Üzüm Film⁴¹ (Gürses Film, -TR-, 1970)

Bu başlıkta “beyaz” ve “siyah” sıfatları, tabak ve üzüm isimleriyle bir araya gelerek çelişki oluşturur. Renklerin karşıtlığı, yalnızca görsel değil, aynı zamanda kültürel çağrışımlarla da desteklenir. Beyaz, saflık ve temizlikle; siyah ise karanlık ve ağırlıkla ilişkilendirilir. Bu iki zıt rengin yan yana gelmesi, tabakta sunulan şeyin hem fiziksel hem de anlam düzeyinde dikkat çekici olmasını sağlar. Sıfat–isim ilişkisi içinde biçimlenen bu yapı, kelime türleriyle oluşturulan oksimoron örneğidir.

Bahtı Karalı Film⁴² (Mete Film, -TR-, 1984)

³⁷ <https://www.themoviedb.org/movie/10331-night-of-the-living-dead?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

³⁸ <https://www.themoviedb.org/movie/585-monsters-inc?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

³⁹ <https://www.themoviedb.org/movie/1408360-fakir-milyoner?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

⁴⁰ <https://www.imdb.com/title/tt1433335/?ref =nv sr srsg 0 tt 1 nm 0 in 0 q saddam%25C4%25B1n%2520askerleri%2520> [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

⁴¹ <https://www.imdb.com/title/tt0472720/?ref =nv sr srsg 0 tt 1 nm 0 in 0 q beyaz%2520tabakt> [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

⁴² <https://www.imdb.com/title/tt11704586/?ref =fn all ttl 1> [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

“Baht” kelimesi, kişinin kaderi veya şansı anlamına gelirken, “karalı” ifadesi sıfat olarak olumsuzluk, kötüye yazılmışlık, uğursuzluk çağrıştırır. Baht kavramı genellikle olumlu veya nötr anlam taşıırken, “karalı” nitelemesi bu beklentiye ters yüz eder. Sıfat–isim ilişkisi içinde kurulan bu yapı, kelime türleri arasında anlam çelişkisi yaratarak oksimoron oluşturur. Bu anlatım biçimi, karakterin yazgısındaki olumsuzluğu daha güçlü biçimde vurgular. Kelime türleriyle oluşturulan oksimoron örneğidir.

2. İsim Tamlamalarıyla Oluşan Oksimoron Yapılar

Oksimoron yapılar, yalnızca sıfat–isim ilişkisiyle değil, **isimlerin birbiriyle kurduğu tamlamalar yoluyla** da oluşturulabilir. Bu tür yapılarda, birbiriyle çelişkili ya da karşıt anlamlar taşıyan iki isim yan yana gelerek yeni bir kavramsal yapı oluşturur. Anlamsal çelişki doğrudan kelimeler arası kurulmasa da, birleşik yapı sayesinde zihin tarafından algılanan bir zıtlık ortaya çıkar. Sinema başlıklarında bu tür isim tamlamaları, hem tematik ön izlenim yaratmak hem de izleyicinin dikkatini çekmek amacıyla tercih edilebilir. Aşağıdaki örnekler, bu tür çelişkilerin sinemadaki karşılıklarını göstermektedir.

***Cehennem Melekleri Film*⁴³ (Lionsgate; Millannium Films; Nu Image Entertainment GmbH, -ABD-, 2010).**

Cehennem Melekleri (The Expendables), başlığında “cehennem” kelimesi azap, kötülük ve cezayla; “melek” ise iyilik, saflık ve huzurla özdeşleştirilir. Bu iki kavram, hem dini hem de sembolik düzlemde birbirine tamamen zıttır. Başlıktaki “cehennem melekleri” ifadesi, bu zıtlıkları isim tamlaması biçiminde bir araya getirerek çarpıcı bir anlam çelişkisi yaratır. Kavramsal uçlarda yer alan iki isimle kurulan bu yapı, isim tamlamasıyla oluşturulan oksimoron örneğidir.

***Külkedisi Adam Film*⁴⁴ (Universal Pictures; Miramax; Imagine Entertainment, -ABD-, 2005).**

Külkedisi Adam (Cinderella Man), başlığında yer alan “külkedisi” kelimesi, geleneksel olarak kadın kimliğine ait masalsı bir karakteri temsil ederken; “adam” kelimesi, erkeklik ve gerçekçilik çağrışımı taşır. Bu iki kelimenin aynı isim tamlaması içinde kullanılması, cinsiyet temelli bir çelişki yaratır. Masalsı-feminen bir figür ile gerçek-didaktik bir erkek kimliğinin birleştirilmesiyle oluşan yapı, isim tamlamasıyla oluşturulan oksimoron örneğidir.

***Melek Yüzlü Cani Film* (Erler Film, -TR-, 1986)**

Melek Yüzlü Cani başlığında yer alan “melek yüzlü” tamlaması, masumiyet, iyilik ve zarafet gibi olumlu çağrışımlar taşıırken; “cani” kelimesi ise acımasızlık, şiddet ve kötülükle ilişkilendirilir. Anlamca birbirine tamamen zıt olan bu iki kavram, isim tamlaması yapısında bir araya getirilerek güçlü bir çelişki oluşturur. Bu yapı, dış görünüş ile içsel karakter arasındaki ikiliği vurgularken izleyicide algısal bir çatışma yaratır. Bu nedenle ifade, isim tamlamasıyla oluşturulan oksimoron örneği olarak değerlendirilir.

***Cehenneme Çevrilen Cennet Film*⁴⁵ (Akar Film; Pan Film, -TR-, 1962)**

Bu başlıkta yer alan “cennet” kelimesi huzur, barış ve mutluluk anlamı taşıırken, “cehennem” ise acı, kaos ve yıkımı simgeler. Cennet gibi olumlu bir mekânın “cehenneme çevrilmesi”, iki karşıt kavramın anlam düzeyinde doğrudan çarpışmasını ifade eder. “Cennetin cehenneme dönüşmesi” ifadesi, umut ve güven hissinin yıkımı üzerinden inşa edilen güçlü bir anlam çelişkisine dayanır. İki isim arasında kurulan bu karşıtlık, isim tamlamasıyla oluşturulan oksimoron yapısının tipik bir örneğidir.

***Günah Tohumu Film*⁴⁶ (Erler Film, -TR-, 1994)**

“Günah” kelimesi ahlaki bozulma, kötülük ve olumsuz değerleri temsil ederken, “tohum” kelimesi, yaşamın başlangıcını, bereketi ve umudu ifade eder. Bu iki isim arasında doğrudan bir anlam çelişkisi kurulmuştur. Günahın tohumla özdeşleştirilmesi, kötülüğün büyüyen, gelişen ve yayılma potansiyeli olan bir şey olarak sunulması anlamına gelir. Bu yapıda, zıt değerleri barındıran iki isim tamlama biçiminde bir araya getirilmiştir. Bu nedenle ifade, isim tamlamasıyla oluşturulan oksimoron örneği olarak değerlendirilebilir.

3. Ekler ve Bağlaçlar Yardımıyla Oluşan Oksimoron Yapılar

Oksimoron yapılar yalnızca kelimelerin anlam düzeyinde değil, biçimsel düzeyde de çelişki yaratabilir. Özellikle olumsuzluk

⁴³ <https://www.themoviedb.org/movie/27578-the-expendables?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

⁴⁴ <https://www.themoviedb.org/movie/921-cinderella-man?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

⁴⁵ https://www.imdb.com/title/tt0380258/?ref =nv_sr_srgs_0_tt_1_nm_0_in_0_q_cehenneme%2520%25C3%25A7evrilen%2520ce nnet [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

⁴⁶ https://www.imdb.com/title/tt14537402/?ref =nv_sr_srgs_3_tt_4_nm_0_in_0_q_g%25C3%25BCnah%2520tohumu [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

ekleri ve karşıt kavramları bir araya getiren bağlaçlar, bu yapının kurulmasında önemli rol oynar. -slz gibi yapım ekleri, kelimenin anlamını tersine çevirerek sözcük düzeyinde bir çelişki yaratırken; “ve”, “hem...hem”, “ne...ne” gibi bağlaçlar aracılığıyla zıt kavramların aynı yapı içinde sunulması da mantıksal bir karşıtlık oluşturur. Bu başlık altında, ekler ve bağlaçlar yoluyla biçimsel olarak kurulan anlam çelişkileri, sinema başlıkları ve replikler üzerinden ele alınacaktır.

***Davetsiz Misafir Film*⁴⁷ (Özer Film, -TR-, 1983).**

Davetsiz Misafir başlığındaki “davet” kelimesi, bir kişiyi bilinçli ve planlı şekilde çağırma anlamı taşır. Bu sözcüğe getirilen -slz eki ise, davetin yokluğu veya çağırılmamış olma durumunu ifade eder. “Misafir” kelimesi ise bir yere davetle ya da kabul görerek katılan kişi anlamına gelir. Bu iki kelimenin bir araya gelmesi, bir kişinin hem davet edilmemiş olup hem de misafir olarak adlandırılması üzerinden anlam düzeyinde bir çelişki yaratır. Bu yapı, -slz ekinin anlamı tersine çevirmesi yoluyla ekler yardımıyla oluşturulan oksimoron örneğidir.

***İlk ve Son Film*⁴⁸ (Uğur Film, -TR-, 1968).**

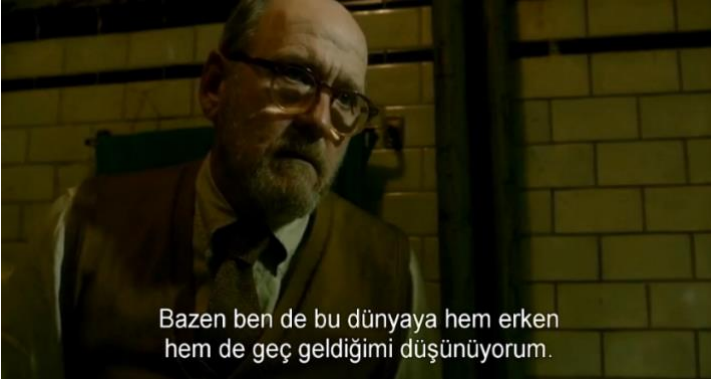
İlk ve Son ifadesi, zaman, sıra veya önem bakımından birbirine zıt konumları ifade eden iki kavramın bir arada kullanılmasından oluşur. “İlk” kavramı başlangıcı, “son” ise bitiş ifade eder. Bu iki kelimenin “ve” bağlacıyla birlikte sunulması, mantıksal düzeyde bir çelişki yaratır. Böylece bağlaç yoluyla kurulmuş zıtlık, bağlaçlar yardımıyla oluşturulan oksimoron örneği olarak değerlendirilir.

***Ne Gelen Var Ne Giden Film*⁴⁹ (ESR Film; Delphi Film, -TR-, 2014).**

Ne Gelen Var Ne Giden başlığı, “gelmek” ve “gitmek” gibi yön ve hareket bakımından karşıt fiillerin “ne...ne...” bağlacıyla bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Aynı anda hem gelinmemesi hem de gidilmemesi durumu, dilsel olarak bir durgunluğu ifade etse de, kullanılan fiillerin karşıtlığı çelişkili bir yapı oluşturur. Bu yapı, bağlaçlar yardımıyla oluşturulan oksimoron örneğidir.

***Sessiz Fırtına Film*⁵⁰ (Star Film, -TR-, 1989).**

Sessiz Fırtına başlığında, “ses” ismine getirilen -slz ekiyle oluşturulmuş “sessiz” kelimesi, gürültünün yokluğu anlamına gelir. Buna karşılık “fırtına” kelimesi, doğası gereği sesli, sarsıcı ve hareketli bir olgudur. Fırtınanın sessiz olması, tanımı gereği bir çelişki yaratır. Bu çelişki, -slz ekinin etkisiyle kurulduğundan, ekler yardımıyla oluşturulan oksimoron örneği olarak değerlendirilebilir.

Görsel 9: *Suyun Sesi* filmi (Toro, -ABD-, 2017, 01:13:37)⁵¹

Suyun Sesi (The Shape of Water) filmindeki “Bazen ben de bu dünyaya hem erken hem de geç geldiğimi düşünüyorum.” repliğinde, “erken” ve “geç” zaman zarfları “hem...hem” bağlacıyla bir araya getirilmiştir. Bu iki kelime zaman bakımından birbirine zıt anlamlar taşır. Aynı anda hem erken hem de geç gelinmiş olması, mantıksal düzeyde bir çelişki oluşturur. Bu

⁴⁷ <https://www.themoviedb.org/movie/527978-davetsiz-misafir?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

⁴⁸ <https://www.themoviedb.org/movie/1263456-ilk-ve-son?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

⁴⁹ <https://www.themoviedb.org/movie/871676-ne-gelen-var-ne-giden?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

⁵⁰ <https://www.themoviedb.org/movie/1195544-sessiz-firtina?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

⁵¹ <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812846/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

durum, bağlaçlar yardımıyla oluşturulan oksimoron örneği olarak değerlendirilir.

***Darbesiz Yara Aldım Film*⁵² (Ge Film, -TR-, 2000)**

Darbesiz Yara Aldım başlığında yer alan “darbesiz” kelimesi, -slz ekiyle oluşturulmuş ve “darbe olmadan” anlamı taşır. “Yara” ise, fiziksel veya duygusal bir darbeye bağlı olarak oluşan zarar anlamındadır. Dolayısıyla darbe olmadan yara alınması, anlam düzeyinde bir çelişki yaratır. Bu çelişki, -slz ekinin anlamı tersine çevirme işleviyle kurulmuştur. Yapı, ekler yardımıyla oluşturulan oksimoron örneğidir.

***Biraz Neşe Biraz Keder Film*⁵³ (Sarıkaya Film, -TR-, 1986)**

Bu başlıkta yer alan “neşe” ve “keder” kelimeleri, anlamca birbirinin zıttı olan duyguları temsil eder. “Biraz...biraz...” yapısı ise iki zıt duygunun aynı oranda bir arada bulunduğu izlenimini verir. Bu bağlaçlı yapı, mutlak zıtlıklar arasında kurulan geçici bir dengeyle çelişkili bir durum yaratır. Anlamın bu şekilde sunumu, bağlaçlar yardımıyla oluşturulan oksimoron yapısına örnek teşkil eder.

***Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz Film*⁵⁴ (Ender Film, -TR-, 1975)**

Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz başlığı, “ne...ne...” bağlacı ile iki zıt durumun aynı anda gerçekleşmediği, fakat varlıkla yokluk arasında belirsiz bir konumda kalındığı anlamını taşır. “Yaşamak” ve “yaşamamak” fiilleri, varoluşun iki uç noktasını temsil eder. Bu yapının aynı kişi için aynı anda kurulmuş olması, güçlü bir mantıksal çelişki yaratır. Bu nedenle yapı, bağlaçlar yardımıyla oluşturulan oksimoron örneği olarak değerlendirilir.

4. Görsel Düzlemde Oksimoron Yapılar

Oksimoron yapılar yalnızca sözcükler ya da kavramsal karşıtlıklar yoluyla değil, görsel düzlemde de oluşturulabilir. Bu tür oksimoronlarda, çelişki dilsel değil; doğrudan bedensel, kostümsel, mimiksel ya da mekânsal düzeyde kurulur. Aynı kare içinde bir araya getirilen zıt kültürel, biyolojik ya da sembolik unsurlar, izleyicinin algısında anlam düzeyinde bir çarpışma yaratır. Özellikle sinemada, karakter tasarımları, kadraj kullanımları ve sahne estetiği, bu görsel zıtlıkları kurgulamak için etkili bir araç hâline gelir. Aşağıdaki örnek, görsel oksimoron yapısının sinemasal bağlamda nasıl işlediğini göstermektedir.

Görsel 10: Muhteşem Şovmen filmi (Gracey, -ABD-, 2017, 26:44)⁵⁵

Görsel 10'da Muhteşem Şovmen filmindeki bu sahnede yer alan “sakallı kadın” temsili, çarpıcı bir görsel oksimoron örneğidir. Kadınlık, hem kültürel hem de biyolojik düzlemde genellikle sakalsız bir yüzle özdeşleştirilirken; sakal, toplumsal normlarda erkeklikle ilişkilendirilen bir fiziksel özelliktir. Bu bağlamda, görselde aynı bedende bir araya getirilen iki karşıt toplumsal kod, izleyicide güçlü bir anlam çelişkisi yaratır. Ortaya çıkan çelişki, dilsel bir karşıtlıktan değil; doğrudan toplumsal cinsiyet normlarının ve kültürel beklentilerin çarpışmasından kaynaklanır. Bu nedenle yapı, görsel düzeyde kurulan oksimoron örneği

⁵² https://www.imdb.com/title/tt11958506/?ref=nv_sr_srg_0_tt_7_nm_1_in_0_q_darbesiz [Erişim Tarihi: 03.04.2025]

⁵³ https://www.imdb.com/title/tt2073535/?ref=nv_sr_srg_0_tt_1_nm_0_in_0_q_biraz%2520ne%25C5%259Fe%2520 [Erişim

Tarihi: 03.04.2025]

⁵⁴ https://www.imdb.com/title/tt0302213/?ref=nv_sr_srg_0_tt_6_nm_2_in_0_q_ya%25C5%259Far%2520ne%2520 [Erişim Tarihi:

03.04.2025]

⁵⁵ <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812845/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

olarak değerlendirilir.

Sonuç

Oksimoron, sinemada, izleyiciyi etkileme ve düşündürme aracı olarak kullanılan güçlü ve yaygın bir ifade biçimidir. Bu çalışmada amaçlanan, oksimoronun sinemada yalnızca dilsel değil, aynı zamanda görsel ve tematik düzeyde nasıl bir anlatım aracı olarak kullanıldığını ortaya koymaktır. Elde edilen bulgular, bu çok katmanlı yapının izleyici üzerinde düşündürücü, dikkat çekici ve kimi zaman mizahi etkiler bıraktığını göstermektedir. Öyle ki film başlıklarından diyaloglarına, karakter tasarımlarından tema ve konu oluşumuna kadar geniş bir yelpazede bu teknik etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Çalışmada da analiz edilen “Gerçek Masallar” gibi başlıklarla başlayan, “sakallı kadın” gibi görsellerle güçlenen ve “aptal dahi” gibi diyaloglarla izleyiciyi şaşırtan, etkileyen oksimoron, sinemadaki anlatım tekniklerinin etkisini artıran yaratıcı, şaşırtıcı, etkili araçlardan biridir.

Shen, Teng ve Sun, Flayih, Açıkgöz ve Lederer’in sınıflandırmaları temel alınarak oluşturulan anlam, dilbilgisel ve görsel oksimoron kategorileri, sinemanın kendine özgü anlatı yapısı dikkate alınarak yeniden yorumlanmış ve tematik-görsel düzeylerle genişletilmiştir. Bu yapısal genişleme, izleyiciye göre farklılaşan algısal ve kültürel değişkenlerle de ilişkilidir. Özellikle kültürel bağlam, izleyicinin kişisel algısı, filmin türü gibi değişkenler, oksimoronun fark ediliş şeklini değiştirebilir.

Farklı kültürlerin filmlerindeki oksimoron kullanımı, dilden dile çevirisi yapılırken de özünü korumaktadır. Bu yönüyle oksimoron evrensel özellik gösterme bakımından da değerlendirilebilir.

Bu çalışma, edebiyatın konusu sayılan oksimoronun film sanatında yalnızca kelimelerle değil, imgeler, anlatılar ve görsellerle nasıl etkili bir derinlik kazandırabileceğini göstermektedir. Oksimoronun yalnızca sanatsal değil, aynı zamanda izleyicinin ilgisini çekmeye yönelik ticarî bir strateji olarak da tercih edildiği görülmektedir. Özellikle film başlıklarında bu yapının kullanımı, pazarlama ve tanıtım sürecinde dikkat çekici bir unsur olarak işlev görmektedir. Sinema, izleyiciye farklı bakış açıları sunan bir sanat dalı olarak oksimoron gibi, insan zihnini hareketlendiren bir sanatla beslenmeye devam edecektir. Bu çalışmanın, sinemada oksimoron kullanımına yönelik yapılacak yeni araştırmalara zemin hazırlaması ve bu anlatım biçiminin diğer sanat dallarındaki yansımalarına dair çalışmalara katkı sunması beklenmektedir.

Yazar Katkıları: Fikir-E.Y. ve D.E.A.; Tasarım-E.Y. ve D.E.A.; Denetleme-E.Y. ve D.E.A.; Kaynaklar-E.Y.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi E.Y.; Analiz ve/veya Yorum-E.Y.; Literatür Taraması-E.Y.; Yazıyı Yazan-E.Y. ve D.E.A.; Eleştirel İnceleme-E.Y. ve D.E.A.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Author Contributions: Concept -E.Y. and D.E.A.; Design-E.Y. and D.E.A.; Supervision-E.Y. and D.E.A.; Resources-E.Y.; Data Collection and/or Processing-E.Y.; Analysis and/or Interpretation-E.Y.; Literature Search-E.Y. and D.E.A.; Writing Manuscript-E.Y. and D.E.A.; Critical Review-E.Y. and D.E.A.; Other-E.Y. and D.E.A.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

20th Century Fox; Lightstorm Entertainment. (1994). *True Lies* “Gerçek Yalanlar”. [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/36955-true-lies/images/posters?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

Acar Film Prodüksiyon. (1975). *Sevimli Frankeştayn*. [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/3410-sevimli-frankestayn?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

Akar Film; Pan Film. (1962). *Cehenneme Çevrilen Cennet*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt0380258/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_1_nm_0_in_0_q_cehenneme%2520%25C3%25A7evrilen%2520cennet

- Ayıklık Çalışmaları; Vayka Film. (2023). *Ölüler İçin Yaşam Kılavuzu*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt19783672/?ref=nv_sr_srgs_0_tt_2_nm_0_in_0_q_%25C3%25B6l%25C3%25BCler%2520i%25C3%25A7in%2520ya%25C5%259Fa
- Beyoğlu Film. (1986). *Fakir Milyoner*. [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/1408360-fakir-milyoner?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- BKM. (2005). *Tek Kişilik Dev Kadro*. [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/80982-ata-demirer-tek-kisilik-dev-kadro?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- BKM. (2017). *Acı Tatlı Ekşi*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt7535964/?ref=nv_sr_srgs_0_tt_3_nm_0_in_0_q_ac%25C4%25B1%2520tatlı%25C4%25B1%2520ek
- Burton, T. (2003). *Big Fish* “Büyük Balık”. [Film]. Columbia Pictures; Sony Pictures Entertainment. <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812834/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Çağlayan, A. (2019). İkinci Yeni Şiirinde Örneklerle Oksimoronun Yapısal ve Anlambilimsel Özellikleri. [Yüksek lisans tezi Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Dart Duvar. (2022). *Birlikte Yalnız*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt20518296/?ref=nv_sr_srgs_0_tt_1_nm_0_in_0_q_birlikte%2520yaln%25C4%25B1z
- Demir Film. (1968). *Baharda Solan Çiçek*. [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/1314497-baharda-solan-cicek?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Derin Film. (2018). *Açıkgöz Budalalar*. [Film Afişi]. <https://www.beyazperde.com/filmler/film-267334/>
- Eks Film. (1987). *Dünden Sonra Yarından Önce*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt5123970/?ref=nv_sr_srgs_0_tt_1_nm_0_in_0_q_d%25C3%25BCnden%2520sonra%2520yar%25C4%25B1ndan
- Ender Film. (1975). *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt0302213/?ref=nv_sr_srgs_0_tt_6_nm_2_in_0_q_ya%25C5%259Far%2520ne%2520
- Erler Film. (1986). *Melek Yüzlü Cani*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt0183507/?ref=nv_sr_srgs_0_tt_3_nm_0_in_0_q_melek%2520y%25C3%25BCzl%25C3%25BC%2520cani
- Erler Film. (1994). *Günah Tohumu*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt14537402/?ref=nv_sr_srgs_3_tt_4_nm_0_in_0_q_g%25C3%25BCnah%2520tohumu
- Erman Film. (1973). *Ben Doğarken Ölmüşüm*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt0303729/?ref=nv_sr_srgs_0_tt_2_nm_0_in_0_q_ben%2520do%25C4%259Farken%2520%25C3%25B6l
- ESR Film; Delphi Film. (2014). *Ne Gelen Var Ne Giden*. [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/871676-ne-gelen-var-ne-giden?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Fincher, D. (2008). *The Curious Case of Benjamin Button* “Benjamin Button’ın Tuhaf Hikâyesi”. [Film]. Paramount Pictures; Warner Bros. <https://tr.pinterest.com/pin/679410293823645135/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Flayih, R. M. (2009). A linguistic study of oxymoron. *Journal of Kerbala University*. Vol:7 No:3. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/308633041_A_Linguistic_Study_of_Oxymoron
- GE Film. (2000). *Darbesiz Yara Aldım*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt11958506/?ref=nv_sr_srgs_0_tt_7_nm_1_in_0_q_darbesiz
- Gracey, M. (2017). *The Greatest Showman* “Muhteşem Şovmen”. [Film]. 20th Century Fox.
- Güngör, A. (2014). İkirciklem (oxymoron) Uyumsuzluğun Uyumu. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı:21 s. 102-121. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.20037>

- Gürses Film. (1970). *Beyaz Tabakta Siyah Üzüm*. [Film Afişi].
https://www.imdb.com/title/tt0472720/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_1_nm_0_in_0_q_beyaz%2520tabakt
<https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812836/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
<https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812844/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
<https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812845/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
<https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812848/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
<https://tr.pinterest.com/pin/679410293823645135/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
<https://tr.pinterest.com/pin/679410293823645148/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
https://www.etymonline.com/word/*ak- [Erişim Tarihi: 15.08.2024]
- Image Ten. (1968). *Night of the Living Dead* “Yaşayan Ölülerin Gecesi”. [Film Afişi].
<https://www.themoviedb.org/movie/10331-night-of-the-living-dead?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- İpek Film. (1959). *Yalnızlar Rıhtımı*. [Film Afişi].
https://www.imdb.com/title/tt0262130/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_1_nm_0_in_0_q_yaln%25C4%25B1zlar%2520r%25C4%25B1ht%25C4%25B1m%25C4%25B1
- İsi, H. (2016). *Yapı ve Türk Bakımından Oksimoron (Modern Türk Şiiri Örnekleri Bağlamında Dil İncelemesi)* (Tez No: 429838). [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Klausner, J. (2000). *The 4th Floor* “Dördüncü Kat”. [Film]. Millennium Films; Film New Brunswick; Top Four Productions Inc.
<https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812841/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Lederer, R. (1990). *Word Ways. Oxymoronology*. Erişim Adresi: http://www.fun-with-words.com/oxym_oxymoronology.html
- Lionsgate; Millannium Films; Nu Image Entertainment GmbH. (2010). *The Expendables* “Cehennem Melekleri”. [Film Afişi].
<https://www.themoviedb.org/movie/27578-the-expendables?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Malewitz, R. (2020 15 Haziran). What is an Oxymoron? Definition & Examples. Oregon State University, College of Liberal Arts. Erişim adresi: <https://liberalarts.oregonstate.edu/wlf/what-oxymoron>
- Melampo Cinematografica; Cecchi Gori Group Tiger Cinematografia. (1999). *Life is Beautiful* “Hayat Güzeldir”. [Film Afişi].
<https://www.themoviedb.org/movie/637-la-vita-e-bella?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Mete Film. (1984). *Bahtı Karalı*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt11704586/?ref_=fn_all_ttl_1
- Metin Film (1971). *Sevimli Serseri*. [Film Afişi].
https://www.imdb.com/title/tt0469571/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_8_nm_0_in_0_q_sevimli%2520ser
- Online Etymology Dictionary <https://www.etymonline.com/search?q=oxymoron> [Erişim Tarihi: 15.08.2024]
- Özer Film. (1983). *Davetsiz Misafir*. [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/527978-davetsiz-misafir?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Özön, N. (1995). *Karagözden Sinemaya I. Cilt: Türk Sineması ve Sorunları*. Kitle Yayınları.
- Perez, S. (2012, 1 Ağustos). An Oxymoron: McDonald’s and Coca Cola Sponsor the Olympics.
<https://nourishingourselves.com/2012/08/01/an-oxymoron-mcdonalds-and-coca-cola-sponsor-the-olympics/> [Erişim Tarihi: 20.10.2024]
- Postbıyık Prodüksiyon. (2018). *Beyaz Bir Gece*. [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/659830-beyaz-bir-gece?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Proyas, A. (2004). *I, Robot* “Ben Robot”. [Film]. 20th Century Fox. <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812924/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]

- Rubin, R. (2023, 15 Mart). What's in a name? Inside the Art and Science of Crafting the Perfect Movie Title. <https://variety.com/2023/film/features/how-are-movie-titles-decided-hollywood-1235554998/> [Erişim Tarihi:16.11.2023]
- Sarıkaya Film. (1986). *Biraz Neşe Biraz Keder*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt2073535/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_1_nm_0_in_0_q_biraz%2520ne%25C5%259Fe%2520
- Shen, Y. (1987). On the structure and understanding of poetic oxymoron. *Duke University Press*. Vol: 8. No: 1. s.105-122. <https://doi.org/10.2307/1773004> Erişim Adresi: <https://www.jstor.org/stable/1773004>
- Sivas Gülçür, A., (2016). Türk Sinemasında Yeşilçam Dönemi. Çağlak, E (Ed.), Bu Toprakların İletişim Tarihi. Nobel Yayınevi.
- Star Film. (1989). *Sessiz Fırtına*. [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/1195544-sessiz-firtina?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Taşkın, B. (2019). *İhsan Oktay Anar'ın Puslu Kıtalar Atlası Romanında Dilsel Karşıtlıklar* (Tez No: 592879). [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- TDK Sözlük <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 11.11.2023]
- Teksoy, R. (2009). Sinema Tarihi, Oğlak Yayınları, İstanbul.
- The Oxford English Dictionary https://www.oed.com/dictionary/oxymoron_n?tab=factsheet#32326182 [Erişim Tarihi: 11.11.2023]
- Toro, G del. (2017). *The Shape of Water*. "Suyun Sesi". [Film]. Fox Searchlight Pictures. <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812846/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Uğur Film. (1968). *İlk ve Son*. [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/1263456-ilk-ve-son?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Uğur Film. (1991). *Gün Ortasında Karanlık*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt1764343/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_8_nm_0_in_0_q_g%25C3%25BCn%2520ortas%25C4%25B1nda%2520
- Universal Pictures; Miramax; Imagine Entertainment. (2005). *Cindirella Man* "Külkedi Adam". [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/921-cinderella-man?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Ünsal, H. (2015, 15 Mart). Beklenen Sürpriz. <https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/yazarlar/hakan-unsal/beklenen-surpriz-28455554> [Erişim Tarihi:20.10.2024]
- Wachowski, L. (2021). *Matrix 4*. [Film]. Warner Bros. <https://tr.pinterest.com/pin/679410293822812844/> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Walt Disney Pictures; Happy Madison Productions; Gunn Films. (2009). *Bedtime Stories* "Gerçek Masallar". [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/10202-bedtime-stories?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Walt Disney Pictures; Pixar Animation Studios. 2002. *Monsters, Inc* "Sevimli Canavarlar". [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/585-monsters-inc?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- Wornes Bros; Legendary Entertainment. (2010). *Inception* "Başlangıç". [Film Afişi]. <https://www.themoviedb.org/movie/27205-inception?language=tr-TR> [Erişim Tarihi: 09.03.2025]
- X Yapım. (2009). *Saddam'ın Askerleri: Kara Güneş*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt1433335/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_1_nm_0_in_0_q_saddam%25C4%25B1n%2520askerleri%2520
- Yavuz Film. (1980). *Akıllı Deliler*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt0491892/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_2_nm_1_in_0_q_ak%25C4%25B1l%25C4%25B1%2520deliler
- Zs Film Yapım. (2012). *Açlığa Doymak*. [Film Afişi]. https://www.imdb.com/title/tt2401082/?ref_=nv_sr_srsrg_0_tt_2_nm_0_in_0_q_a%25C3%25A7l%25C4%25B1%25C4%259Fa%2520doymak